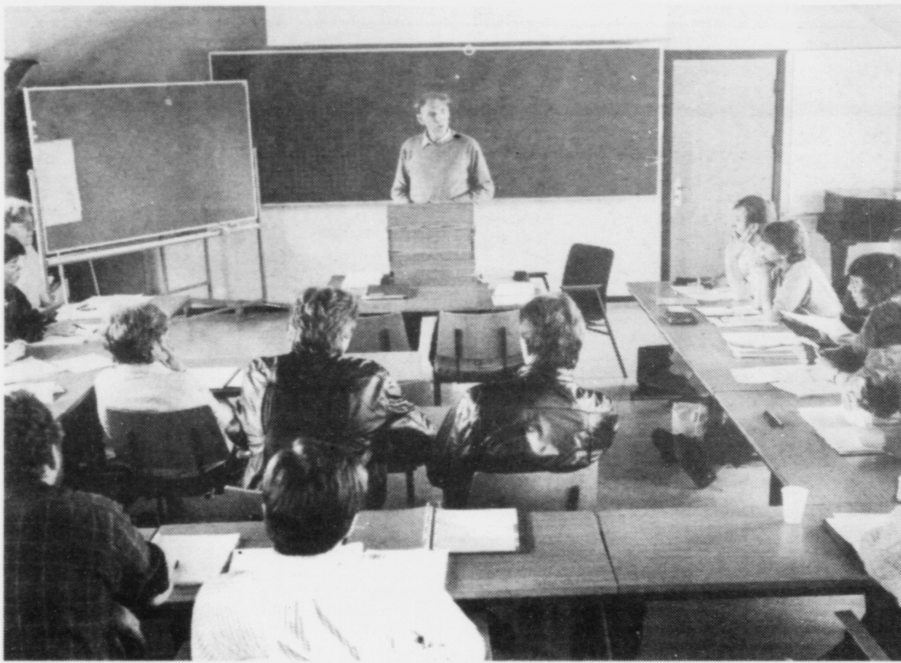

Fram móti jólunum við uppsagnaróttu

Dapurskygni valdar á Fróðskaparsetrinum, har stóru sparingarnar tykjast fara at gera, at lærði háskúlin skal fara í smildur

Tað hongur ein nívandi kreppudámur yvir Fróðskaparsetrinum. Figgjarlógaruppskotið, sum tingið hevði til 1. viðgerð hósdagin, og sum nú er farið í figgjarnevndina, leggur upp til, at setrið skal spara 1,2 milliónir krónur. Landsstýrið dylur ikki fyri, at í teirra verð ræður alt um at fáa undirskotið á figgjarlógini niður um tær 220 milliónir, sum avrátt er við donsku stjórnina, og so er neyðugt at niðursjóva so mangt í samfelagnum, m.a.

Fróðskaparsetrið, sum komandi árin skal taka sær av granskingararbeiði viðvíkjandi føroyskum viðurskiftum.

Landsstýrið heldur, at fyribils skulu allar útbúgvingar, sum kunnu takast aðra staðni enn í Føroyum, leggjast niður, og tær deildirnar, sum í størstan mun hava tikið lesandi inn, skulu mest sum niðurlaggjast. Sagt við øðrum orðum, so skulu tey á Fróðskaparsetrinum taka sær av føroyskum máli og nakað av ment-

an, og tað merkir, at søgu- og samfelagsdeildin og náttúruvísindadeildin skulu skerjast.

Umskiftandi gongd

Á Fróðskaparsetrinum verður arbeitt av lívins kreftum fyri at vinna eitt sindur inn aftur av tí, sum politikarnir leggja upp til skal sparast. Lærarar og granskarar eru í sama báti sum onnur starvsfólk og tey lesandi, og so er spurningurin í hvønn mun tað eydn-

ast at undirbyggja tað neyðuga í, at játtanin ikki verður skorin so nógv.

Tey á Debusartøð kunnu í hvussu so er vísa á, at tey hava verið gjøgnum nógv skiftandi tíðir. Tey fyrstu 25 árin var Fróðskaparsetrið eitt akademi, men so varð tað góðkent sum lærður háskúli. Løgtingið lógávar hesum viðvíkjandi í 1990. Lógávan var grundað á bláa álitid, sum ein nevnd, mannað við fólk úr lærðum háskúli í grannalondunum og onkrum føroyingum

uttan fyri Fróðskaparsetrið, gjørdi fyri landsstýrið.

Hugsotið var, at tað skuldu vera trý fakultet, 23 akademisk stórv vórðu normeraði, umframt nógv teknisk og umsitingarlig stórv. Samlaði raksturinn hevði verið knappar 20 milliónir, um siglt var við fullum seglum, men so langt náddu tey ongantíð.

Játtanin var uppi á 14,6 milliónum í 1989. Tá hevði vøxturin verið stórur í fleiri ár, men síðani hevur gingið skjótt hinvegin. Í 1990 var játtanin 12,2 mió, í 1991 12,5, 1992 11,3, 1993 10,6, 1994 10,3 og uppskotið til komandi ár er 9,1.

Bjarga sær sum frægest

Eingin ivi er í, at talan verður um uppsøgnir, tá tað skal sparast. Hóast setrið hevur virkað við trimum fakultetum, so er bygnaðurin frá akademi tíðini ongantíð broyttur. Tað vil siga, at tað eru framvegis tvær megindeildir - ein hugvísindalig og ein náttúruvísindalig.

Í fyrsta umfari verða tað megindeildarráðini, sum skulu koma við uppskotum um sparingar. Endaliga orðið hevur setursráðið, sum er mannað við rektaranum, formonnum fyri megindeildirnar, næmingaumboðum og starvsfólkaumboðum.

Skulu nógv høvd rulla, so skulu umboðini fyri ymsu partarnar á setrinum semjast um, hvør skal sigast upp. Tað verður ikki ein løtt uppgáva, og tað eru nógv, sum í hesum døgum kenna seg sita ley í sælinum.

Granskararnir og undirvísararnir eru berandi kreftirnar í slíkum umhvørvi. Á onkrum teirra skilst, at tað eru fleiri, sum umhuga at siga starvið frá sær og royndu at fáa starv aðra staðni. Tey hava í síni tíð verið í útbúgving í Danmark ella onkra aðra staðni við tí fyri eyga at koma aftur til Føroya. Tey hava søkt starv á Fróðskaparsetrinum, og áðrenn tey eru sett, hava tey verið gjøgnum tunga meting, um tey eru tey røttu at røkja stórvini.

Nú laga umstøðurnar seg soleiðis, at sannlíkið fyri at missa starvið er økt, og so verður sum frægest roynt at fóta sær aðra staðni, og tað verður neyvan við tí fyri eyga at koma heim aftur til Føroya, tá umstøðurnar eina ferð aftur broystast til tað betra.

Uppsagnarmøguleikar

Tað er ikki ókent fyribrigdi, at lærdir háskúlar noyðast at spara. Í grannalondum okkara hava tey verið gjøgnum fleiri spari-umfør, men at virksemd verður minkað við einum trídungi eftir fimm árum eru tað neyvan fleiri dømi um.

Royndirnar aðra staðni vísa annars, at tað sjáldvan eru tey, sum sita í føstum akademiskum stórvum, sum fyrst fáa reyða kortið. Tað plagar fyrst at vera tey, sum hava einstakar útnar umframt annað arbeiði. Arbeidskraft av slíkum slag liggur er á einum støði, sum ger, at ein hálv millión kann sparast hálva árið fram til summarríðina, men tað ber neyvan til at siga øll upp, um undirvísingin skal vera líkinda góð.

Annar parturin plagar at vera tekniska og umsitingarliga starvsfólk. Á teimum økjum hava lærdu háskúlar kring okkum minkað um starvsfólkatalið, tá neyðugt hevur verið við sparingum, og tað er neyvan nakað at ivast í, at soleiðis fer tað eisini at vera á Fróðskaparsetrinum, um tað verður neyðugt at spara.

Undir øllum umstøðum verður jølamánaðin ivaleyst tungur hjá teimum, sum eru á lønarlistanum á Fróðskaparsetrinum. Eingin veit, hvussu framtíðin verður, men einki er at taka seg aftur í, at nógv verður smíðað, meðan figgjarlóg-aruppskotið verður tugt og tanlað í figgjarnevndini. Úrslitið skal vera klárt, áðrenn árið er liðugt.

-nes

Álitisbrot at spara so nógv

Tey lesandi kenna seg snýtt av politikanum, og halda, at Fróðskaparsetrið snýtir sínar samstarvsfelagar í øðrum londum

Tey lesandi á Fróðskaparsetrinum halda tað vera stórt sannlíki fyri, at tey ikki sleppa í skúla aftur eftir nýggjár. Tey siggja stórar møguleikar fyri, at eingir lærarar verða at taka sær av undirvísingini.

Granskararnir og lærararnir hava seks mánaðar uppsagnarfrest, og um teir verða sagdir úr starvi frá 1. januar, so kann ikki rokna-

st, at teir taka sær av teimum lesandi várhálvuna. Heldur fara lærararnir at finna sær annað arbeiði, og so noyðast tey lesandi at gevast.

Tað vil siga, at hjá summum eru fleiri ár farið í vaskið og hjá summum er eitt hálvt ár farið fyri einki, og so skulu tey bíða eitt hálvt ár, áðrenn tey kunnu byrja av nýggjum onkra aðra staðni.

Lyftisbrot

Tað eru oman fyri eitt hundrad lesandi, sum á ein hvønn hátt eru knýtt at Setrinum, men talið á teimum, sum hava sína dagligu gongd har, er kanska tað hálva av hesum.

Summi hava gingið her í fleiri ár, og onkrum restar lítið at fáa prógv í høvuðsgrein. Vit eru fleiri, sum ganga støðisár her við ætlan

um at halda fram við lesnaðinum í útlandinum, greiðir Jóhanna Ellenderson frá.

Hon telist millum tey tíggu, sum í summum byrjaðu á søgu- og samfelagsdeildini við tí fyri eyga eftir støðisárid at halda fram á skúla í Skotlandi og har fáa eina BHM útbúgving, sum ofta visir seg hent hjá teimum, ið ætla sær starv innan oljuvinnuna. Umframt hesi vóru uppaftur fleiri tikin inn á støðisútbúgvingina í samfelagsfrøði. Tey eiga rætt at halda fram við lesnaðinum í Danmark.

Tá vit fingur møguleikan at søkja inn á Setrið var tað sjálvsagt í áliti á, at møguleiki varð at fáa fyrsta árið frá hondini her. Tí er talan um klárt lyftisbrot, um møguleiki ikki verður at halda fram.

Dettur niður fyri

Í 1993 komu fyri fyrstu ferð næmingar inn á søgu- og samfelagsvísindadeildina, sum høvdu ætlan um at halda fram við lestri til BHM í Skotlandi ella samfelagsfrøði í Danmark.

Eitt stórt og miðvíst arbeiði hevur verið gjørt í eini fimm ár fyri at fáa næmingum her frá atgongd til Robert Gordon skúlan í Aberdeen og lærda háskúlan í Ålborg. Seks næmingar eru á skúlanum í Skotlandi. Tað er figgjarliga tungt at útbúgva seg uttan fyri Norðurlond, tá vit ikki eru limir í ES, men við nógvum og miðvístum arbeiði hevur tað eydnast at fáa stuðul frá útlendskari oljuvinnu at figgja útbúgvingarnar við.

Um útbúgvingarnar nú detta niður fyri, so verður

tað ikki sum at siga tað, at fáa alt hetta upp aftur at standa, heldur Jóhanna Ellenderson:

- Tað tekur drúgva tíð at byggja so vordandi upp, men tað skal lítið til fyri at bróta niðuraftur.

Soleiðis siga næmingarnir. Politikarnir sita við figgjarlugu ábyrgdini, og teir skulu meta um, hvat upphæddirnar á figgjarlógini skulu nýtast til. Tað fara teir at gera tær triggjar vikurnar, sum eftir eru av árinum. Uttan íva verður onkur konto broytt í mun til uppskotið, sum varð lagt fram fyri viku síðani. Eitt stendur tó fast: munurin millum inntøkusiðuna og útreiðslusiðuna skal ikki fara upp um 220 milliónir krónur!

-nes